

Sygn. akt IV Ca 696/15

POSTANOWIENIE

Dnia 22 stycznia 2016r.

Sąd Okręgowy w S. IV Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym :

Przewodniczący: SSO Mariusz Struski

Sędziowie SO: Jolanta Deniziuk (spr.), Elżbieta Jaroszewicz

Protokolant: sekr. sądowy Kamila Wiśniewska

po rozpoznaniu w dniu 22 stycznia 2016 r., w S.

na rozprawie

sprawy z wniosku Miejskiego Przedsiębiorstwa (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w L.

z udziałem G. G., L. G. (1) oraz Skarbu Państwa - (...) (...)

o ustanowienie służebności przesyłu

na skutek apelacji uczestników G. G. i L. G. (1) od postanowienia Sądu Rejonowego w L. z dnia 4 listopada 2015 r. sygn. akt I Ns 45/14

postanawia:

1. zmienia zaskarżone postanowienie w punkcie (...) w części, w ten sposób, że zasądza od wnioskodawcy Miejskiego Przedsiębiorstwa (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w L. na rzecz uczestników postępowania G. G. i L. G. (1) solidarnie kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania, a w pozostałym zakresie odnoszącym się do Skarbu Państwa- (...) (...) pozostawić orzeczenie w mocy,
2. oddalić apelację w pozostałej części,
3. ustalić, że każdy z uczestników ponosi koszty postępowania apelacyjnego we własnym zakresie.

Sygn. akt IV Ca 696/15

UZASADNIENIE

Wnioskodawca Miejskie Przedsiębiorstwo (...) z o.o. z siedzibą w L. wniósł o ustanowienie na swoją rzecz za jednorazowym wynagrodzeniem na prawie użytkowania wieczystego należącym do G. i L. G. (1) służebności przesyłu stosownej treści obejmującej obszar (...)znajdującego się na działce nr (...) wchodzącej w skład nieruchomości opisanej w KW nr (...) oraz zasądzenie kosztów postępowania. Wskazano przy tym, że próby umownego ustanowienia wymienionego prawa okazały się bezskuteczne. Następnie zmodyfikowano żądanie o tyle, że domagano się ustanowienia ww. prawa bezpośrednio na należącej do Skarbu Państwa nieruchomości opisanej w KW nr (...).

Uczestnicy G. G. i L. G. (1), jako użytkownicy wieczystości oraz wezwany do udziału w sprawie Skarb Państwa – (...) (...), jako właściciel nieruchomości potwierdzali zgodnie przebieg/położenie, konstrukcję oraz status własnościowy ww. instalacji ciepłowniczej i nie sprzeciwiali się ustanowieniu służebności bezpośrednio. Nie kwestionowali również

określonej przez biegłego sądowego wysokości jednorazowego wynagrodzenia należnego za ustanowienie żądanej służebności przesyłu.

Postanowieniem z dnia 4 listopada 2015r. Sąd Rejonowy uwzględnił wniosek i ustanowił na należącej do uczestnika Skarbu Państwa nieruchomości położonej w L., dla której Sąd Rejonowy wL. V Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą o nr (...), w obrębie działki nr (...), na rzecz wnioskodawcy Miejskiego Przedsiębiorstwa (...) – Spółki z o.o. z siedzibą w L. służebność przesyłu o przebiegu według stanowiącej integralną część niniejszego postanowienia mapy przedstawiającej schemat (...)polegającą na:

- prawie do korzystania (połączonym z obowiązkiem znoszenia tego przez uczestnika oraz inne podmioty uprawnione do korzystania z nieruchomości) z terenu objętego służebnością (tj. w obrębie pasa gruntu o szerokości(...) biegnącego wzdłuż i pod opisanym wyżej (...)) w zakresie niezbędnym dla dokonywania: koniecznych konserwacji, remontów, modernizacji, usuwania awarii oraz wymaganej stanem technicznym lub przepisami prawa przebudowy urządzeń i instalacji przesyłowych opisanych wcześniej,

- prawie wejścia oraz wjazdu (połączonym z obowiązkiem znoszenia tego przez uczestnika oraz inne podmioty uprawnione do korzystania z nieruchomości) na teren objęty służebnością (tj. w obrębie pasa gruntu o szerokości (...)biegnącego wzdłuż i pod opisanym wyżej (...)) wraz z odpowiednim i adekwatnym do zakresu czynności sprzętem służącym ściśle i wyłącznie do konserwacji, remontów, modernizacji, usuwania awarii oraz koniecznej przebudowy urządzeń i instalacji przesyłowych opisanych wcześniej (przez pracowników Wnioskodawcy oraz podmioty i osoby, którymi ten posługuje się w związku z prowadzoną działalnością) – przy czym wejście oraz poruszanie się (w tym: dozwolonym sprzętem) po obszarze służebności następowało będzie wyłącznie w przypadkach nagłych lub koniecznych (przy tym, w miarę możliwości, po uprzednim zawiadomieniu właściciela lub użytkowników w dowolnej formie i ze wskazaniem osoby odpowiedzialnej za całość wykonywanych prac).

Następnie zasądził Sąd Rejonowy od wnioskodawcy na rzecz uczestnika Skarbu Państwa - (...) (...) kwotę 36.108 zł tytułem jednorazowego wynagrodzenia za ustanowienie służebności przesyłu oraz orzekł o kosztach postępowania w ten sposób, że ustalił, iż każdy z uczestników ponosi koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie. Ponadto postanowił zwrócić wnioskodawcy kwotę 46,01 zł tytułem nadpłaty dotyczącej kosztów opinii biegłych.

Powyższe orzeczenie Sąd I instancji wydał w oparciu o następujący stan faktyczny:

Skarb Państwa jest właścicielem nieruchomości położonej w L., dla której Sąd Rejonowy wL. V Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...). Użytkownikami wieczystymi są G. i L. G. (2). Na nieruchomości posadowiony jest (...)o parametrach – wysokość: 6,8 m, długość: 128,5 m (dwie rury ciepłownicze, tj. „zasilanie” i „powrót” oraz osiem betonowych podstaw podpór, pionowe nośne kratownice stalowe i pozioma wsporcza kratownica stalowa). Opisany zespół urządzeń należy do Miejskiego Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o. z siedzibą w L..

W tak ustalonym stanie faktyczny Sąd Rejonowy na podstawie przepisów art. 49 § 1 kc i art. art. 305¹ kc uznał, że wniosek o ustanowienie służebności zasługiwał na uwzględnienie. Uczestnik postępowania zaakceptował zarówno przebieg wnioskowanej służebności przesyłu, jak i rodzaj oraz wysokość skalkulowanego w opinii biegłego wynagrodzenia za jej ustanowienie.

W ocenie Sądu I instancji okoliczności dotyczące starań o ustanowienie służebności, ostateczne stanowiska stron oraz interes społeczno-gospodarczy podlegający rozważeniu (tj. powszechny charakter dostaw podgrzanej wody) uzasadniają ustanowienie służebności przesyłu. Ustając natomiast przebieg służebności, jak i wysokość jednorazowego wynagrodzenia Sąd Rejonowy posiłkował się opinią biegłego, ostatecznie określając wysokość wynagrodzenia należnego właścicielowi obciążonej nieruchomości na kwotę 36.108,00 zł. Pokreślił przy tym, że tak ustalone wynagrodzenie z jednej strony jest proporcjonalne do stopnia ingerencji w treść prawa własności, a z drugiej strony uwzględnia wartość nieruchomości oraz ewentualne straty właściciela związane z uszczupleniem jego praw. Orzekając o kosztach postępowania Sąd Rejonowy uwzględnił regułę wyrażoną w art. 520 § 1 kpc (strony

były ostatecznie zgodne co do zasadności i koniecznej treści służebności przesyłu), a ponadto zwrócił Wnioskodawcy nadpłatę w zaliczkach na wynagrodzenie biegłych sądowych (wg art. 80 ust. 1 uksc).

Z rozstrzygnięciem powyższym nie zgodzili się uczestnicy G. i L. G. (2), którzy zaskarżywszy wydane postanowienie w całości, podnieśli zarzuty naruszenia przepisów postępowania oraz prawa materialnego, tj.:

1. art. 213 § 2 kpc poprzez pominięcie, że uczestnicy uznali co do zasady żądanie o ustanowienie służebności i w tej sytuacji Sąd był zobligowany do ustanowienia służebności na użytkowaniu wieczystym,
2. art. 194 § 3 kpc w zw. z art. 213 § 2 kpc poprzez wezwanie do udziału w sprawie Skarbu Państwa w sytuacji, kiedy żądanie winno być skierowane wyłącznie do użytkowników wieczystych,
3. art. 228 § 2 kpc poprzez nieuwzględnienie przy rozstrzygnięciu faktu, że przed Sądem Rejonowym zakończyło się w formie ugody postępowanie w przedmiocie zapłaty za bezumowne korzystanie, gdzie stroną ugody byli uczestnicy postępowania,
4. art. 520 § 1 kpc, poprzez jego zastosowanie w sytuacji, kiedy uczestnicy byli w różnym stopniu, w wyniku modyfikacji żądania przez wnioskodawcę, zainteresowani wynikiem sprawy,
5. art. 305¹ kc w zw. z art. 305² § 2 kc poprzez ustanowienie służebności przesyłu na prawie własności, w sytuacji kiedy wobec braku możliwości wezwania do udziału w sprawie właściciela, służebność winna obciążać użytkowanie wieczyste,
6. art. 305² § 2 kc poprzez nieuwzględnienie, że odszkodowanie zostało przyznane Skarbowi Państwa, gdy tymczasem wszelkie niedogodności związane z przebiegiem ciepłociągu obciążają użytkowników wieczystych.

W tych okolicznościach apelujący wnieśli o zmianę zaskarżonego orzeczenia poprzez ustanowienie służebności przesyłu na użytkowaniu wieczystym i przyznanie apelującym należnej z tego tytułu rekompensaty. Z ostrożności, w przypadku nieuwzględnienia apelacji, wnieśli o ustalenie, że opłata z tytułu ustanowienia służebności przysługuje także użytkownikom wieczystym, którzy ponoszą główny ciężar związany z przebiegiem ciepłociągu. W przypadku zaś nieuwzględnienia apelacji wnieśli o zmianę rozstrzygnięcia o kosztach postępowania.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja tylko w niewielkiej części była zasadna.

Sąd Rejonowy wydał co do zasady słuszne rozstrzygnięcie oparte na prawidłowo ustalonym stanie faktycznym oraz dokonanych na jego podstawie rozważaniach prawnych wynikających z właściwie zastosowanych przepisów prawa. Sąd Okręgowy w całej rozciągłości podziela ustalenia faktyczne poczynione w toku postępowania pierwszoinstancyjnego, jak również wyczerpujące i przekonujące, rozważania Sądu a quo bez potrzeby ponownego ich przytaczania. Jedynie w niewielkim zakresie, o czym mowa jest niżej, rozstrzygnięcie Sądu I instancji wymagało zmodyfikowania.

Odnosząc się w pierwszym rzędzie do zarzutów naruszenia przepisów postępowania, które to miałyby wpływ na rozstrzygnięcie, zważyć należało, że brak było podstaw do skutecznego konstruowania tego typu zarzutów i wysnuwania takich wniosków. Sąd II instancji nie dopatrył się wadliwości w procedowaniu przez Sąd Rejonowy.

Przede wszystkim na uwadze mieć należało, że niniejsza sprawa toczyła się w postępowaniu nieprocesowym. Jest to istotne o tyle, że w postępowaniu tym, rządzącym się własnymi zasadami, wnioskodawca, zakreślając swoje żądanie, nie traci uprawnień do dokonania modyfikacji swego wniosku. Wnioskodawca w przedmiotowym postępowaniu mógł zatem skutecznie przekształcić swe żądanie w celu domagania się ustanowienia służebności przesyłu nie, jak pierwotnie, na prawie użytkowania wieczystego, lecz na prawie własności. Z uwagi zaś na to, że w postępowaniu nieprocesowym zadaniem sądu jest ustalenie wszystkich zainteresowanych i wezwanie ich do udziału w sprawie (por.

art. 510 § 2 zd. 1 kpc), zmiana stanowiska wnioskodawcy skutkowałą koniecznością wstąpienia do sprawy również Starosty (...) reprezentującego Skarb Państwa.

Bez znaczenia dla wyniku niniejszego postępowania było również rozstrzygnięcie w postaci ugody, jaką zawarł wnioskodawca z uczestnikami postępowania G. i L. G. (1) w sprawie o zapłatę z tytułu bezumownego korzystania z nieruchomości oddanej im w użytkowanie wieczyste. Orzeczenie wówczas zapadłe, a w zasadzie ugoda zawarta w istocie między stronami na zasadzie swobody umów, nie ma wszakże prejudycjalnego znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. Wynik postępowania zakończony ugodą nie stanowi podstawy do uwzględnienia stanowiska uczestników w niniejszej sprawie, tak jak i nie stanowił wytycznych do orzekania w przedmiotowej sprawie o ustanowienie służebności przesyłu.

Odnosząc się natomiast do zarzutów naruszenia prawa materialnego, to zważyć należało, że istotnie kwestia obciążenia służebnością czy to prawa własności, czy prawa użytkowania wieczystego, była przedmiotem uwagi Sądu Najwyższego, który wypowiedział się co do niej w szeregu swych orzeczeń. Początkowo przyjmowano, że służebnością gruntową może być obciążona nie tylko nieruchomość gruntowa, ale i użytkowanie wieczyste gruntu oraz że służebność taka może być ustanowiona na rzecz użytkownika wieczystego (por. uchwały Sądu Najwyższego: z 22 października 1968 r., III CZP 98/68, OSNC 1969, Nr 11, poz. 188; z 29 maja 1974 r., III CZP 21/74, OSNC 1975, Nr 4, poz. 55 oraz postanowienia Sądu Najwyższego z 17 stycznia 1974 r., III CRN 316/73, OSNC 1974, Nr 11, poz. 197; z 15 października 2008 r., I CSK 135/08, OSNC-ZD 2009, Nr 3, poz. 62). Prezentując pogląd o możliwości ustanowienia służebności gruntowej na rzecz użytkownika wieczystego, czy z obciążeniem użytkowania wieczystego, Sąd Najwyższy każdorazowo akcentował różnice między służebnością ustanowioną z obciążeniem tego prawa, a służebnością ustanowioną z obciążeniem rzeczy, a zatem w relacji do prawa jej własności. Ponadto dopuszczając możliwość ustanowienia służebności (gruntowej) na użytkowaniu wieczystym, Sąd Najwyższy traktował taką sytuację jako wyjątek od ustalonej w art. 285 § 1 kc reguły, zgodnie z którą służebność gruntowa jest ustanawiana jako obciążenie nieruchomości, a zatem powstaje w określonej relacji do prawa jej własności, wpływając na sposób jego wykonywania. Z momentem, kiedy ustawodawca zdecydował o wyodrębnieniu ze służebności gruntowej służebności przesyłu, aktualizował się pogląd o tym, że co do zasady służebność ta ma tworzyć trwały tytuł do korzystania z nieruchomości w oznaczonym celu. Jest tak między innymi wtedy, gdy przedsiębiorca korzystający z urządzeń, o jakich mowa jest w art. 49 § 1 kc zrealizował już konkretną inwestycję liniową, na bazie której stworzył następnie swoją działalność. Trudno wyobrazić sobie regulowanie tytułu do korzystania z nieruchomości zajętych pod urządzenia przesyłowe o takim charakterze w części w relacji do nieruchomości i jej własności, a w jakiejś części na prawie użytkowania wieczystego, z góry akceptując założenie, że tytuł do korzystania z nieruchomości zajętych pod linię przesyłową budowaną z założeniem jej koniecznej integralności i trwałości, na jakimś odcinku wygaśnie wraz z wygaśnięciem użytkowania wieczystego. Wprawdzie zatem

W realiach niniejszej sprawy za słuszne uznać należało zatem stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w postanowieniu z dnia 28.03.2014r. (III CSK 174/13, Lex nr 1472279), a mianowicie, że Służebność przesyłowa ma zapewnić przedsiębiorcy stabilny tytuł do korzystania z urządzeń, o jakich jest mowa w art. 49 § 1 k.c. Co do zasady, taka służebność ma obciążać nieruchomość, a nie ustanowione na niej prawo użytkowania wieczystego (...). Choć więc co do zasady nie jest wykluczone ustanowienie służebności przesyłu na prawie użytkowania wieczystego, to jednakowoż w takiej sytuacji każdą sprawę należałoby w sposób indywidualny osądzać, rozważając uprzednio, czy w sprawie tej owa służebność winna zostać ustanowiona na użytkowaniu wieczystym, czy też na prawie własności. Kryterium pozwalającym podjąć stosowną decyzję jest przede wszystkim data powstania infrastruktury przesyłowej. Rację w tym miejscu przyznać należy pełnomocnik wnioskodawcy, że nabywając w 2007r. działkę, uczestnicy wiedzieli, że znajduje się na niej, albowiem była widoczna, przedmiotowa infrastruktura przesyłowa obejmująca ciepłociąg i estakadę ciepłowniczą. Poszukiwanie przeto odpowiedniej rekompensaty za dolegliwości związane z ograniczeniami związanymi z korzystaniem z nieruchomości winni uczestnicy ukierunkować na możliwość obniżenia czy to pierwszej, czy też kolejnych, rocznych opłat z tytułu użytkowania wieczystego. Nie ma bowiem wątpliwości, że zlokalizowanie ciepłociągu na gruncie użytkowanym przez uczestników wieczystość jest istotne dla oznaczenia wartości nieruchomości i powinno być uwzględnione przy ustalaniu ww. opłat z tytułu użytkowania wieczystego.

Sąd Okręgowy nie dopatrył się natomiast żadnych indywidualnych okoliczności, które uzasadniałyby zmianę wydanego w I instancji orzeczenia i ustanowienie służebności przesyłu na prawie użytkowania wieczystego zamiast, jak to zostało ustalone orzeczeniem Sądu Rejonowego na nieruchomości (prawie własności nieruchomości).

Z kolei apelacja wywiedziona przez uczestników, w części, w jakiej kwestionowała zasady rozliczenia kosztów postępowania pierwszoinstancyjnego, zasługiwała zdaniem Sądu Okręgowego na uwzględnienie. Zważyć należało, że występując z żądaniem ustanowienia służebności wnioskodawca wskazał, jako uczestników postępowania G. i L. G. (1), którzy podjęli wszakże, poprzez ustanowienie fachowego pełnomocnika, działania mające na celu wyjaśnienie i obronę ich racji. Z tych to względów należało w omawianym zakresie apelację uwzględnić, uznając, że wystąpiły w sprawie okoliczności uzasadniające obciążenie tymi kosztami wnioskodawcę.

Reasumując, apelacja uczestników postępowania co do zasady nie była słuszna, a zatem na podstawie art. 385 kpc należało ją oddalić, o czym orzeczono, jak w pkt(...) sentencji, na podstawie art. 385 kpc w zw. z art. 13 § 2 kpc. Podlegała ona natomiast uwzględnieniu w części dotyczącej rozstrzygnięcia o kosztach postępowania przed I instancją i w tym zakresie Sąd Okręgowy, na podstawie art. 386 § 1 kpc w zw. z art. 13 § 2 kpc wydał orzeczenie reformatoryjne o treści, jak w pkt 1 sentencji.

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd II instancji orzekł, jak w pkt(...) sentencji, na podstawie art. 520 § 1 kpc. Wprawdzie podzieleniu co do zasady podlegało stanowisko Sądu Najwyższego o tym, że w sprawach o ustanowienie służebności występują sprzeczne między uczestnikami interesy (vide: postanowienie SN z dnia 25.08.2011r., II CZ 55/11, Lex nr 949024), niemniej uwzględnić należało też przepis art. 520 § 2 kpc, stosownie do brzmienia którego Sąd „może” (ma zatem uprawnienie, ale już nie obowiązek) odstąpić od zasady wyrażonej w § 1 tego przepisu. W niniejszej konkretnej sprawie Sąd Okręgowy nie dostrzegł podstaw do odstąpienia od zasady (art. 520 § 1 kpc) rozstrzygnięcia o kosztach postępowania nieprocesowego, a to z uwagi na charakter sprawy oraz fakt, że jedynie w części apelacja została uwzględniona, nadto w części w istocie nie dotyczącej meritum sprawy, lecz odnoszącej się do kwestii kosztowych, pobocznych.